

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 31 maj 2023

Mål nr

B 7635-22

PARTER

Klagande

1. LR

Ombud och offentlig försvarare: Advokat FW

2. AT

Ombud och offentlig försvarare: Advokat ML

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Försök till mord m.m.

Dok.Id 256801

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstادمstolen.se	

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2022-11-03 i mål B 3245-22

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att hovrätten har dömt LR och AT för en annan gärning än den som de har åtalats för (försök till mord, alternativt medhjälp till försök till mord, åtalpunkt 1.1 i tingsrättens domsbilaga 1).

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd rörande målet i övrigt, undanröjer hovrättens dom beträffande LR och AT i fråga om ansvar för försök till mord och om påföljd samt återförvisar målet till hovrätten för fortsatt behandling.

LR och AT ska vara fortsatt häktade.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

FW ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av LR i Högsta domstolen med 9 686 kr. Av beloppet avser 7 749 kr arbete och 1 937 kr 25 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

ML ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av AT i Högsta domstolen med 8 303 kr. Av beloppet avser 6 642 kr arbete och 1 661 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

LR har yrkat att Högsta domstolen ska

- ogilla åtalet för försök till mord eller i vart fall rubricera gärningen som medhjälp till försök till mord samt, under alla förhållanden, lindra påföljden, eller
- undanröja hovrättens dom och återlämna målet till hovrätten för fortsatt behandling.

AT har yrkat att Högsta domstolen ska

- ogilla åtalet för försök till mord eller i vart fall lindra påföljden, eller
- undanröja hovrättens dom och återlämna målet till hovrätten för fortsatt behandling.

Riksåklagaren har inte motsatt sig att hovrättens dom undanröjs i aktuella delar och målet lämnas åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i fråga om hovrätten – såvitt gäller försök till mord – dömt LR och AT för en annan gärning än den som de har åtalats för.

Frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

SKÄL**Bakgrund**

1. Den 19 augusti 2021 sköts FA med flera skott i överkroppen när han satt i sin bil och väntade på grönt ljus i en korsning. Han överlevde skjutningen. Skytten satt i en bil som stod i körfältet bredvid FA i korsningen.

2. LR och AT åtalades, tillsammans med den påstådda skytten MV, för försök till mord enligt följande gärningsbeskrivning.

Försök till mord

LR, AT och MV har tillsammans och i samförstånd försökt döda FA genom att skjuta honom. Det hände den 19 augusti 2021 på Norra Stenbocksgatan, Helsingborgs stad.

Det fanns fara för att brottet skulle fullbordas eller så var sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter utesluten.

LR och AT har följt efter målsägandens bil och jagat den samtidigt som målsäganden försökt köra ifrån dem. De har förvissat sig om att det var målsägandes bil genom att slå på registreringsnumret. De har via telefon kontaktat MV och informerat honom om att de följde efter målsäganden och väglett MV till rätt position. Slutligen har de vid rödljus på Norra Stenbocksgatan placerat sin bil på sådant sätt att det underlättat för MV att köra upp jämsides med målsäganden och skjuta mot honom med flertalet skott, vilket denne också gjort. Minst tre av skotten träffade målsäganden i överkroppen. LR var förare i fordonet och AT satt som passagerare och skötte kommunikationen med MV samt gjorde bilregistersökningen.

LR, MV och AT begick gärningen med uppsåt.

Lagrum: 3 kap 1 § och 11 § samt 23 kap 1 § brottsbalken

3. LR åtalades också för ringa narkotikabrott som avsåg bruk av kokain och cannabis. AT åtalades även för grovt vapenbrott, bestående i att han olovligen innehaft en halvautomatisk pistol.
4. Tingsrätten dömde LR och AT för försök till mord, liksom för övriga brott som de åtalats för. Påföljden för LR bestämdes till fängelse i tio år. AT

dömdes till fängelse i elva år. MV dömdes, såvitt nu är i fråga, för försök till mord.

5. Hovrätten har funnit att det är styrkt att LR och AT har vidtagit de åtgärder som åklagaren påstått i gärningsbeskrivningen i syfte att vägleda skytten till FAs bil samt att de därmed främjat gärningen. Enligt hovrätten kan det däremot inte uteslutas att det är någon annan än MV som har avlossat skotten mot FA.

6. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom beträffande LR och AT men frikänt MV.

Frågan i målet

7. Frågan är om hovrätten har dömt LR och AT för en annan gärning än den som åtalet för mordförsök avser.

Ramen för brottmålsprocessen

8. Enligt 30 kap. 3 § rättegångsbalken får en dom inte avse någon annan gärning än den för vilken talan i behörig ordning har förts. Bestämmelsen sätter gränser för domstolsprövningen i brottmål. I bestämmelsen åsyftas den gärningsbeskrivning som åklagaren ska lämna i stämningsansökan.

9. Gärningsbegreppet i 30 kap. 3 § har en snävare innebörd än de gärningsbegrepp som annars förekommer i rättegångsbalken. Detta hänger samman med att 30 kap. 3 § är avsedd att ge den tilltalade ett skydd mot att dömas för en gärning som han eller hon inte har haft anledning att försvara sig mot. Sätillvida samverkar den snävare innebörden med kravet i artikel 6.3 i Europakonventionen på att den som har blivit anklagad för brott ska

underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot henne eller honom samt få tillräcklig möjlighet att förbereda sitt försvar.

10. I gärningsbeskrivningen ska den brottsliga gärningen anges med uppgift om tid, plats och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande. Åklagaren ska även ange de bestämmelser som är tillämpliga. (Se 45 kap. 4 § första stycket 3 rättegångsbalken.)

11. Gärningsbeskrivningen utgör ramen för brottmålsprocessen. Endast de påståenden om gärningen som kan utläsas av gärningsbeskrivningen får läggas till grund för domen. I detta ligger emellertid inte att åklagaren måste beskriva den brottsliga gärningen i detalj. Det räcker att han eller hon anger de omständigheter som behövs för att känneteckna gärningen. Gärningsbeskrivningen ska innehålla det som enligt åklagaren konstituerar brottet. Man kan även uttrycka det på så sätt att gärningsbeskrivningen ska innehålla sådana rekvisit som karakteriserar gärningen som brottslig. Påståenden rörande gärningen som inte kan utläsas av gärningsbeskrivningen får inte läggas till grund för en fällande dom. (Se t.ex. ”Stöldförsöket på Bauhaus” NJA 2015 s. 405 p. 10.)

12. Det ankommer alltså på åklagaren att beskriva det handlingsförlopp för vilket han eller hon anser att den tilltalade bör fällas till ansvar. I handlingsförloppet innefattas såväl de yttre faktiska omständigheterna som de subjektiva moment som ingår i gärningen. Åklagarens uppgifter ska vara ägnade att för den tilltalade tydligt klargöra vad som läggs denne till last så att han eller hon kan ta ställning till på vilka punkter försvaret kan inriktas.

13. Som en allmän utgångspunkt gäller att gärningsbeskrivningen får tolkas i belysning av det lagrum och den brottsbeteckning som åklagaren har angett. En tolkning av en gärningsbeskrivning får dock inte leda till att en dom

baseras på något för den tilltalade överraskande moment, som han eller hon inte har haft möjlighet att försvara sig emot (se t.ex. ”Stöldförsöket på Bauhaus” p. 12).

14. Om en gärningsbeskrivning är oklar eller framstår som ofullständig, ska rätten genom materiell processledning verka för att det blir klarlagt vad den innefattar. Frågan i vilka situationer materiell processledning är lämplig och hur den närmare ska utföras i det enskilda fallet är något som i stor utsträckning måste överlämnas till rättens bedömning. Allmänt sett gäller dock att rätten bör vara försiktig vid sin processledning så att dess opartiskhet inte kan sättas i fråga. Det är också vedertaget att processledning till förmån för den tilltalade principiellt sett är avsevärt mindre betänkelig än processledning till förmån för åklagaren. (Jfr ”Stöldförsöket på Bauhaus” p. 13 och prop. 1986/87:89 s. 105 och 109 f.)

Överskottspåståenden i gärningsbeskrivningen

15. Det förekommer att gärningsbeskrivningen innehåller påståenden som i sig inte utgör något nödvändigt moment för att rekvisiten i den åberopade straffbestämmelsen ska vara uppfyllda (s.k. överskottspåståenden). När en gärningsbeskrivning innehåller ett sådant påstående, kan det röra sig om ett moment som ligger utanför rekvisiten för det brott som åtalet avser. Det kan också röra sig om en precisering av en för ansvar nödvändig brottsförutsättning. Om det inte redan av gärningsbeskrivningen framgår att förhållandet inte åberopas som ett nödvändigt gärningsmoment, uppkommer i bägge fallen frågan om åtalet kan bifallas ifall överskottspåståendet inte är bevisat. (Se ”Mobiclear och Forex” NJA 2013 s. 7 p. 16.)

16. Om den tilltalade fälls för en gärning trots att ett överskottspåstående i gärningsbeskrivningen inte är bevisat, kan det innebära att domen avser en

annan gärning än den åtalade (se 30 kap. 3 § rättegångsbalken, jfr artikel 6.3 i Europakonventionen och ”Mobiclear och Forex” p. 18). Överskottspåståenden kan alltså behöva bevisas för att åtalet ska kunna bifallas.

17. Vid bedömningen av om överskottspåståendet behöver bevisas får det betydelse om påståendet har varit ägnat att inverka på genomförandet av processen. Om ett överskottspåstående kan te sig som en grund för en stark försvarslinje bör domstolen vid sin prövning inte kunna bortse från påståendet. En förutsättning måste dock vara att överskottspåståendet har ett förhållandevis nära samband med de moment i gärningsbeskrivningen som kännetecknar gärningen. (Jfr ”Mobiclear och Forex” p. 20.) Ett mindre betydelsefullt överskottspåstående, som inte blir styrkt i rättegången, hindrar inte att den tilltalade fälls till ansvar.

Bedömningen i detta fall

18. Vid prövningen av åtalet mot LR och AT utgör påståendet i gärningsbeskrivningen att MV är skytten inte ett nödvändigt moment för att rekvisiten i de åberopade bestämmelserna ska vara uppfyllda. I stället rör det sig om en precisering av en för ansvar nödvändig brottsförutsättning (att någon skjutit målsäganden). Det är alltså fråga om ett överskottspåstående.

19. Påståendet om skyttens identitet utgör en del av de moment som läggs till grund för påståendet om att LR och AT främjat mordförsöket. Påståendet har alltså ett nära samband med de nödvändiga moment i gärningsbeskrivningen som kännetecknar gärningen, liksom preciseringen har ett nära samband med rekvisiten för försök till mord.

20. Även genomförandet av processen måste ha påverkats av påståendet om skyttens identitet, bl.a. när det gäller vilken bevisning som har lagts fram i målet. Det måste också ha inverkat på LRs och ATs försvar, eftersom de inte

har haft anledning att beakta möjligheten att någon annan än MV kunde vara skytten. Det kan konstateras att som gärningsbeskrivningen var utformad kunde det te sig som grund för en stark försvarslinje för LR och AT att basera sitt försvar på påståendet att MV var skytten, t.ex. genom att föra bevisning om att deras kontakter med honom inte ägt rum eller haft ett annat innehåll än åklagaren gjort gällande.

21. Mot bakgrund av det anförda utgör påståendet i gärningsbeskrivningen att MV är skytten en sådan del av gärningen som måste bevisas för att LR och AT ska kunna fällas till ansvar.

22. Enligt hovrätten är det emellertid inte bevisat att MV är skytten. Därmed har det inte funnits förutsättningar för hovrätten att döma LR och AT för den åtalade gärningen.

23. Detta innebär också att hovrätten – såvitt gäller försök till mord – har dömt LR och AT för en annan gärning än den som de har åtalats för. Den i prövningstillståndet ställda frågan ska besvaras så.

24. Med hänsyn till den bedömningen ska prövningstillstånd meddelas även rörande målet i övrigt.

25. Det förhållandet att hovrätten har dömt LR och AT för försök till mord på det sätt som skett utgör ett rättegångsfel.

26. Eftersom rättegångsfelet har inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i Högsta domstolen ska hovrättens dom beträffande LR och AT undanröjas såvitt avser ansvar för försök till mord. Målet ska återförvisas till hovrätten för fortsatt behandling.

27. Det finns fortfarande skäl för att LR och AT ska vara häktade i målet.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund (referent), Dag Mattsson, Malin Bonthron och Jonas Malmberg
Föredragande har varit justitiesekreteraren Petter Selberg